

P R O T O K Ó Ł

z posiedzenia Komisji Założeń Planu w sprawie ustalenia założeń do sporządzenia planu urządzenia lasu wraz z programem ochrony przyrody i prognozą oddziaływania tego planu na środowisko dla Nadleśnictwa Tuchola wg stanu na 1.01.2018 r.

Komisja Założeń Planu dla Nadleśnictwa Tuchola zwołana została w dniu 12 sierpnia 2015 roku przez Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu.

W posiedzeniu Komisji udział wzięli:

Janusz Kaczmarek	- Dyrektor RDLP w Toruniu – przewodniczący
Marcin Polewczyk	- st. spec. SL w Wydziale Urządzania Lasu DGLP
Stefan Konczal	- z-ca nadleśniczego Nadleśnictwa Tuchola
Jan Pakalski	- naczelnik Wydziału Gospodarowania Ekosystemami RDLP w Toruniu
Tadeusz Chrzanowski	- Zespół ds. Promocji i Mediów RDLP w Toruniu
Dariusz Gidaszewski	- Wydział Ochrony Ekosystemów RDLP w Toruniu
Elżbieta Piotrowska	- przedstawiciel RDOŚ w Bydgoszczy
Piotr Gawęda	- kierownik ZOL w Gdańsku
Remigiusz Popielarz	- Dyrektor Tucholskiego Parku Krajobrazowego
Mirosław Lebek	- Krajeński Park Krajobrazowy
Aniela Czyżyk	- Dyrektor Technikum Leśnego w Tucholi
Krzysztof Gmaciński	- Urząd Gminy w Kęsowie
Piotr Grzmiel	- Urząd Miejski w Tucholi
Patryk Boško	- Urząd Miejski w Tucholi
Ryszard Nawra	- TPPD S.A. Toruń
Maria Piotrowska	- LOP Zarząd Okręgu Toruń
Magdalena Kurpinowicz	- Lokalna Grupa Działania „Bory Tucholskie”
Stanisław Sikorski	- bartnik z Tucholi
Maria Ollick	- Prezes Zarządu Borowiackiego Towarzystwa Kultury w Tucholi
Jerzy Ollick	- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział w Tucholi
Stanisław Śpica	- inżynier nadzoru w Nadleśnictwie Tuchola
Małgorzata Kletkiewicz	- st. specjalista SL w Nadleśnictwie Tuchola
Janusz Nosowicz	- Wydział Zarządzania Zasobami Leśnymi RDLP w Toruniu – protokolant

Otwarcia posiedzenia dokonał przewodniczący komisji Janusz Kaczmarek Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu.

Janusz Kaczmarek na wstępie przywitał wszystkich obecnych na posiedzeniu komisji, wyraził zadowolenie z licznego udziału zwłaszcza osób bezpośrednio nie związanych z lasami, w tym przedstawicieli samorządów, organizacji przyrodniczych i przemysłu drzewnego, podkreślił rosnące znaczenie funkcji przyrodniczej lasów oraz zapoznał z celem sporządzania, rangą i znaczeniem planu urządzenia lasu. Zwrócił również uwagę na możliwość udziału społeczeństwa w jego sporządzenie. Następnie przewodniczący komisji przekazał głos zastępcy nadleśniczego panu Stefanowi Konczalowi, który dokonał krótkiej prezentacji nadleśnictwa oraz przedstawił referat. Po przedstawieniu referatu i krótkiej przerwie, głos zabrał przedstawiciel Wydziału Zarządzania Zasobami Leśnymi, który w koreferacie ustosunkował się do kwestii rozbieżnych z referatem, oraz przedstawił działania ochronne wynikające z zarządzeń RDOŚ zatwierdzających PZO dla obszarów NATURA 2000 wraz z propozycją dotyczącą sposobu ich ujęcia w projekcie PUL. W czasie koreferatu na bieżąco w toku dyskusji ustalano poszczególne punkty obrad.

W dyskusji zabrał głos pan Stefan Konczal, który zwrócił uwagę na gradację „sówki choinówki” i strzygoni jaka wystąpiła w latach 20-tych XX wieku oraz że jej skutki są widoczne dzisiaj w postaci dużych obszarów jednowiekowych drzewostanów sosnowych V klasy wieku. Kierownik ZOL przedstawił krótką historię pozostałych szkód jakie występowały na terenie Nadleśnictwa Tuchola w minionych okresach.

Przedstawiciel DGLP podkreślił konieczność nie ujmowania powierzchni gruntów stanowiących współ własność w ogólnej powierzchni nadleśnictwa podlegającej zatwierdzeniu. Powierzchnia takich gruntów powinna być przedstawiona w elaboracie w sposób opisowy poza Tabelą I.

Przewodniczący Komisji poruszył problem projektowanej obwodnicy miasta Tucholi i związanych z nią oddziaływań na lasy nadleśnictwa.

Dyrektor Technikum Leśnego w Tucholi zaapelowała o większą współpracę Nadleśnictwa Tuchola w dziedzinie pomocy stypendialnej, edukacji leśnej oraz o potrzebę wyznaczenia w nadleśnictwie stałego miejsca (sali) do dyspozycji Technikum Leśnego, dla potrzeb edukacyjnych. Dyrektor Janusz Kaczmarek zapewnił, że zobliguje nadleśniczego do podjęcia współpracy na miarę możliwości oraz do stałego zapraszania przedstawiciela Technikum Leśnego do udziału w Komisji Programu Edukacji Leśnej w nadleśnictwie. Tadeusz Chrzanowski zapewnił, że sporządzane przez nadleśniczych na okres 10-letni (korespondujący z opracowaniem PUL) programy edukacji leśnej, opracowywane są zgodnie z wytycznymi Zarządzenia nr 57/2003 Dyrektora Generalnego PGL LP.

Dyrektor Tucholskiego Parku Krajobrazowego zwrócił uwagę, aby opracowany dla parku w 2009 roku plan ochrony był uwzględniony przez wykonawcę projektu PUL

oraz, że aktualnie trwają prace nad określeniem nowej powierzchni oraz granic parku. Prace mają być zakończone w 2016 roku. Komisja postanowiła zobligować wykonawcę PUL do ich wykorzystania i uwzględnienia w PUL. Pan Remigiusz Popielarz zwrócił ponadto uwagę na potrzebę zaktualizowania istniejącej infrastruktury turystycznej, zwłaszcza na terenie Leśnictwa Świt. Przewodniczący Komisji zobligował nadleśnictwo do uzgodnienia z samorządami oraz parkami krajobrazowymi infrastruktury turystycznej, w tym w szczególności istniejących i projektowanych szlaków turystycznych.

Naczelnik Wydziału Gospodarowania Ekosystemami RDLP w Toruniu zwrócił uwagę na to, aby przy planowaniu pozyskania nie trzymać się ściśle elementów przestrzennych rębni zastosowanych w poprzednich PUL i w sytuacjach tego wymagających (np. obszarowo duże powierzchnie jednowiekowych drzewostanów sosnowych) zmodyfikować ostępy oraz zastosować ostępy przejściowe, wręby lub rozręby.

W stosunku do działań ochronnych wynikających z zarządzeń RDOŚ zatwierdzających PZO dla obszarów NATURA 2000 jakie powinny być uwzględnione w projekcie PUL, w szczególności dotyczących konkretnych wydzielen (oddział, pododdział), Komisja nie wnosi zastrzeżeń. Pewne wątpliwości budzą jednak zapisy w PZO dotyczące pozostawiania bez zabiegów gospodarczych pasów szerokości 50 m od granic jezior o pow. większej niż 0,5 ha oraz pasów wzdłuż odcinków rzek na których występują chronione gatunki ptaków, lub zagospodarowanie tych obszarów rębiami złożonymi (za wyjątkiem Rb IVd z cięciami zupełnymi) bez doprecyzowania obszaru ich wdrażania oraz zapisy dotyczące wielkości pozostawianego drewna martwego. W celu wyjaśnienia i uzgodnienia tych zapisów, przewodniczący Komisji uznał za stosowne odbycie jeszcze w 2015r spotkania z udziałem przedstawicieli RDOŚ, RDLP w Toruniu oraz nadleśnictw z zasięgu Obszaru N2000 „Bory Tucholskie”. Wykonawca PUL będzie zobligowany do uwzględnienia wytycznych zawartych w notatce służbowej z tego spotkania.

Odpowiadając na obawy przedstawicieli przemysłu drzewnego dotyczące zbyt małej podaży surowca drzewnego na rynku w stosunku do popytu, Janusz Kaczmarek zapewnił, że poczynione przez przemysł drzewny inwestycje będą miały szansę zwrotu, gdyż podaż drewna będzie rosła mimo rosnących wymogów i ograniczeń z zakresu ochrony przyrody i środowiska.

Podsumowując dyskusję, Janusz Kaczmarek pozytywnie ocenił dotychczasową współpracę z samorządami, organizacjami społecznymi i przemysłem drzewnym oraz podziękował za uczestnictwo w obradach.

Po zapoznaniu się z referatem nadleśniczego i koreferatem naczelnika Wydziału Zarządzania Zasobami Leśnymi, w wyniku dyskusji ustalono:

Część A : Wytyczne w sprawie organizacji prac urządzeniowych

A1. Prace siedliskowe

Typ siedliskowy lasu (TSL), stan siedliska (rozumiany jako stan TSL) oraz glebę (typ, podtyp, gatunek) należy opisywać w oparciu o operat glebowo-siedliskowy sporządzony wg stanu na 1.01.1998r. Nazewnictwo, symbolikę i kryteria należy dostosować do aktualnej klasyfikacji gleb leśnych ujętej w części II instrukcji urządzania lasu – *Instrukcja wyróżniania i kartowania w Lasach Państwowych typów siedliskowych lasu oraz zbiorowisk roślinnych Warszawa 2012*. W ramach sporządzania planu urządzenia lasu wykonawca wykona opis gleb i siedlisk leśnych dla gruntów leśnych, na które brak jest takiego opisu (grunty przejęte przez nadleśnictwo, nie posiadające rozpoznania glebowo-siedliskowego lub przejęte w trakcie prac u.l. na powierzchni ok. 4,00 ha).

W wydzieleniach taksacyjnych na obszarze Natura 2000 – PLH (Dyrektywa siedliskowa) 040023 „Doliny Brdy i Stążki w Borach Tucholskich” - na podstawie istniejącego planu zadań ochronnych (PZO), należy w opisie taksacyjnym zamieszczać odpowiednio: kody zespołów roślinnych oraz kody leśnego siedliska przyrodniczego. Zaprojektowane w PZO siedliska przyrodnicze, należy wyłączyć w osobne wydzielenia przy zachowaniu instrukcyjnych kryteriów powierzchniowych (minimum 0,25 ha). Na pozostałych obszarach, w opisach taksacyjnych umieścić kody zespołów roślinnych na podstawie opracowanych dla LKP „Bory Tucholskie” w 1997 r. map fitosocjologicznych, po aktualizacji ich nazewnictwa do aktualnie obowiązujących nazw jednostek syntaksonomicznych.

A2. Prace przygotowawcze

Wszystkie wykazy obszarów chronionych, wykonawca PUL uzgodni z RDOŚ w Bydgoszczy i Gdańsku.

Lasy ochronne przyjąć zgodnie z Zarządzeniem nr 186 MOŚZNiL w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, będących w zarządzie PGL LP Nadleśnictwa Tuchola, z dnia 24 października 1996 r.

Nadleśnictwo Tuchola wystąpiło do Urzędów Marszałkowskich Województw: Kujawsko-Pomorskiego i Pomorskiego, Starostw Powiatowych: Tucholskiego i Chojnickiego oraz do Gmin: Cekcyn, Chojnice, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice, Tuchola, z prośbą o podanie:

- ogólnych danych o planach zagospodarowania przestrzennego, w tym plany: istniejące, całych gmin, w trakcie opracowania, ich brak itp.;
- ogólnych danych o regionalnych: strategiach rozwoju, programach ochrony środowiska oraz programach operacyjnych,

- podstawowych informacji dotyczących strategii rozwoju regionu zawartych w planach zagospodarowania przestrzennego, w odpowiednich regionalnych: strategiach rozwoju, programach ochrony środowiska oraz programach operacyjnych, w tym dotyczących: obszarów chronionych, zagospodarowania i ochrony wód, ochrony gruntów rolnych i leśnych, turystyki i masowego wypoczynku oraz programów zalesieniowych.

Z zebranych danych wynika, że na obszarze zarządzanym przez Nadleśnictwo Tuchola nie ma obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego, plany te tworzone są częściowo głównie dla terenów zurbanizowanych. Zadania celu publicznego wynikające z przesłanych opracowań, mające wpływ na gospodarkę leśną to:

1. Projektowana budowa gazociągu przesyłowego wysokiego ciśnienia relacji Kęsowo (KGZ Tuchola) – Chełmża przy trasie istniejącego gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Świecie – Chojnice
2. Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 237 Mąkowsko – Tuchola
3. Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 240 Świecie – Tuchola (w trakcie realizacji)
4. Modernizacja drogi powiatowej 1015C Tuchola – Tleń, która jest częścią połączenia autostrady A1 (węzeł Warlubie) z Tucholą
5. Planowane obwodnice na drogach wojewódzkich: Tuchola, Bładowo, Płazowo – droga nr 240; Gostycyn – droga nr 237.

Do realizacji w/w inwestycji niezbędne będzie wydzielenie powierzchni leśnych z produkcji. Wyłączenia te nie spowodują zagrożenia dla trwałości lasów. Według polityki zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko – pomorskiego obszar Nadleśnictwa Tuchola leży w strefie północnej, która obejmuje obszary położone na północ od doliny Noteci. Strefę tę stanowi regionalny system ekologiczny obejmujący dolinę Brdy, 3 parki krajobrazowe: krajeński, tucholski i wdecki oraz 7 obszarów chronionego krajobrazu. Polityka zagospodarowania przestrzennego województwa nie przewiduje przyspieszenia procesów urbanizacyjnych, lecz rozwój gospodarki leśnej i użytkowania rekreacyjnego.

Zadania dotyczące:

1. Ochrony środowiska, w tym ochrony przyrody, ochrony gruntów rolnych i leśnych oraz ochrony krajobrazu
2. Ochrony wód i gospodarki wodami
3. Obrony kraju
4. Ochrony zdrowia ludności z uwzględnieniem turystyki i rekreacji
5. Udokumentowanych złóż kopalin

6. Przewidywanych inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym, w tym mogących spowodować zagrożenie trwałości lasu

zostały opisane w przesłanych do nadleśnictwa programach ochrony środowiska.

Zawarte w dokumentach zapisy generalnie nie wpływają ograniczająco na prowadzenie gospodarki leśnej przez Nadleśnictwo Tuchola. Wykonawca PUL uwzględni oraz zaktualizuje powyższe informacje zebrane przez nadleśnictwo i po akceptacji ich przez NTG zamieści w opisie ogólnym nadleśnictwa.

Do gruntów czasowo wyłączonych z użytkowania głównego zaliczyć:

- rezerwy przyrody dla których PO nie przewiduje żadnej formy cięć
- lasy stanowiące ostoje zwierząt chronionych (całoroczne strefy ochrony)
- chronione siedliska przyrodnicze w obszarze Natura 2000, dla których PZO nie przewiduje żadnej formy cięć

Nadleśnictwo w ramach prac przygotowawczych doprowadzi do zgodności danych ewidencyjnych gruntów nadleśnictwa z państwowym zasobem geodezyjnym i kartograficznym, w rozumieniu §10 ust.5 i 7 IUL oraz przekaze wykonawcy planu urządzenia lasu, odpowiednie dokumenty geodezyjne najpóźniej do dnia 31 lipca 2016 roku.

A3. Formy przekazania baz danych

Plan urządzenia lasu wykonany zostanie wg stanu na 1 stycznia 2018 roku. Pracami urządzeniowymi objęte zostaną grunty ujęte na kopiach dokumentów ewidencyjnych zgodnych z aktualnym rejestrem gruntów nadleśnictwa. Nadleśnictwo przekaze wykonawcy prac urządzeniowych (w wersji elektronicznej) wypisy z rejestru gruntów nadleśnictwa, które obejmować będą: zestawienia powierzchni rodzajów użytków gruntowych, kategorii użytkowania i grup rodzajów powierzchni zestawione dla działek, oddziałów, obrębów ewidencyjnych, gmin, powiatów, województw oraz razem dla obrębu leśnego.

Protokolarne przekazanie wykonawcy projektu planu niezbędnych danych z zakresu ewidencji gruntów oraz zaktualizowanego stanu lasu odbędzie się w drodze importu baz danych SILP (geobazy) do oprogramowania TAKSATOR, zgodnie z Zarządzeniem nr 13 DGLP z dnia 20.03.2007r. oraz „Instrukcją przenoszenia informacji pomiędzy PUL i bazą LAS Nadleśnictwa” rekomendowaną do stosowania pismem DGLP z dnia 26.05.2014r.(zn. spr. ZU-7019-28/14), nie wcześniej niż 30.03.2016 r. po aktualizacji bazy SILP LAS i LMN (opis i geometria) za 2015 r.

Geodezyjny podkład leśnej mapy numerycznej – mapa numeryczna działek ewidencyjnych i użytków gruntowych, przekazana zostanie w formie elektronicznej programem (np. EWMAPA) umożliwiającym automatyczne przywiązanie wydzieleń do działek oraz zaimportowanie do programu Taksator.

Terminy przekazania wykonawcy planu urządzenia lasu odpowiednich dokumentów geodezyjnych zgodnych z państwowym zasobem geodezyjnym i kartograficznym, będą uwzględniały organizację terenowych i kameralnych prac urządzeniowych. Ostateczny termin przekazania geodezyjnego podkładu leśnej mapy numerycznej ustala się na dzień 31 lipca 2016 roku. Ewentualne zmiany w stanie posiadania będą przez wykonawcę uwzględnione jedynie do dnia 30 czerwca 2017 r.

Nadleśnictwo wstrzyma obrót gruntami w okresie 1.07-31.12.2017 r.

Rozbieżności pomiędzy otrzymanymi danymi ewidencyjnymi gruntów nadleśnictwa a stanem faktycznym na gruncie, będą zgłaszane nadleśniczemu na bieżąco oraz łącznie w formie wykazu rozbieżności po wykonaniu taksacji. Usunięcie rozbieżności wykonać należy do czasu odbioru prac terenowych.

A4. Korekta podziału powierzchniowego

Pozostawić dotychczasowy podział powierzchniowy na oddziały. Grunty, które zostaną przejęte (dołączone) lub nabyte w inny sposób, należy włączyć do przyległych oddziałów. W razie konieczności utworzenia nowego oddziału, należy nazwać go jak oddział sąsiedni z dodaniem dużej litery alfabetu. Zachować obecną numerację oddziałów.

Wykonawca w maksymalnym stopniu zachowa literowanie wydzielen w obiektach podlegających ochronie jak: rezerваты przyrody oraz obszary Natura 2000, zgodnie z literowaniem zastosowanym w zatwierdzonych PO i PZO.

Wykonawca w czasie taksacji zinwentaryzuje słupki oddziałowe i naniesie je na mapę przeglądową z podziałem na istniejące, przewrócone lub ich brak. Nadleśnictwo na swój koszt na podstawie dodatkowej umowy zleci wykonanie uzupełnienia, prawidłowego ustawienia oraz odnowienia napisów na słupkach oddziałowych.

A5. Oznaczenia niewyraźnych granic wyłączeń oraz ujmowanie w p.u.l. gruntów stanowiących współwłasność.

Mało wyraźne granice wydzielen należy wyraźnie oznaczyć na wylotach i skrzyżowaniach „obrączkami” wykonanymi ośnikiem na korze na wysokości ok. 1,5 m oraz znakami kierunkowymi.

Pododdziały tworzyć w oparciu o kryteria instrukcyjne. Wyznaczone siedliska przyrodnicze w obszarze Natura 2000 PLH 040023 „Doliny Brdy i Stążki w Borach Tucholskich”, jeżeli będą spełniały kryteria powierzchniowe a także ekotony, wydzielać jako osobne wyłączenia. Granice wydzielen dostosować do istniejących obszarów chronionych (np. Natura 2000) oraz obwodów łowieckich.

A6. Wykorzystanie zdjęć lotniczych

Wykonawca prac urzędniowych wykorzysta ortofotomapę pozyskaną w Starostwach Powiatowych.

A7. Ujmowanie cech drzewostanów.

Cechy drzewostanów należy przyjmować dla poszczególnych wydzieli zgodnie z zapisem § 26 IUL. Nie umieszczać informacji o pochodzeniu drzewostanów z odnowienia sztucznego. Wydzielenia położone na obszarze Natura 2000 oraz w kategorii HCVF wg danych nadleśnictwa, podobnie jak inne leśne obszary funkcjonalne, zapisywać w programie TAKSATOR z wykorzystaniem funkcji „GRUPY”.

Pozostałe cechy ujmować, jeżeli są wystarczająco udokumentowane oraz uzgadniać z nadleśnictwem na etapie prac terenowych i końcowo po ich zakończeniu.

A8. Zastosowanie jednostek kontrolnych

Nie projektować jednostek kontrolnych.

A9. Priorytety dotyczące przebudowy drzewostanów.

Drzewostany kwalifikujące się do przebudowy grupować w następujące grupy:

A- Drzewostany do pilnej przebudowy pełnej, rozpoczynanej przy zastosowaniu użytkowania rębego w I 10-leciu

B- Drzewostany do stopniowej przebudowy pełnej, rozpoczynanej w I 10-leciu bez użytkowania rębego, z wykorzystaniem odnowień wyprzedzających rębnię przewidzianą w następnym 10-leciu oraz odpowiednich trzebieży przekształceniowych

C- Drzewostany do przebudowy częściowej w ramach cięć pielęgnacyjnych

Do grupy A w pierwszej kolejności zaliczać drzewostany:

- sosnowe niezgodne z TD (w trzecim stopniu zgodności) oraz obcego pochodzenia
- o niskim zadrzewieniu (0,5 i niższym),
- od II klasy wieku, trwale uszkodzone (ponad 50% uszkodzeń) zwłaszcza przez hubę korzeniową i opieńkę,

Proponowany wykaz drzewostanów do przebudowy wykonawca prac urzędniowych uzgodni z nadleśnictwem i przedstawi podczas odbioru prac terenowych.

A10. Zwiększenie powierzchni do odnowienia w KO i KDO z tytułu uszkodzeń podczas cięć rębnych

W drzewostanach w KO i KDO po wykonanych cięciach, zwiększenie powierzchni do odnowienia z tytułu przewidywanych zniszczeń projektować w wysokości 10%.

A11. Dodatkowy pomiar drewna martwego

Inwentaryzację drewna martwego na powierzchniach próbnych kołowych, wykonać zgodnie z §62 IUL na co 10-tej powierzchni próbnej.

A12. Sporządzenie i wydruk map gospodarczych, gospodarczo-przeglądowych i przeglądowych oraz mapy sytuacyjnej.

Mapy gospodarcze, gospodarczo-przeglądowe, przeglądowe i sytuacyjne sporządzić na bazie LMN zgodnie ze standardem LMN. Zakres tematyczny map, szczegóły sytuacyjne zamieszczone na mapach, sposoby ich prezentowania jak również zakres obiektów obligatoryjnych, wykonać zgodnie z „Instrukcją techniczną sporządzania i wydruku map leśnych”, stanowiącą część III „Instrukcji urządzania lasu”.

Na wszystkich mapach należy drukować kasowniki dla wszystkich obiektów liniowych.

Mapy gospodarcze wykonać wg dotychczasowego podziału na arkusze map gospodarczych w skali 1:5000 i w formacie A1. Mapy gospodarczo-przeglądowe leśnictw wykonać w skali 1:10000. Mapy przeglądowe wykonać w skali 1:20000 a mapy sytuacyjne w skali 1:50000.

„Mapę obszarów chronionych i funkcji lasu” wykonać jako mapę przeglądową w skali 1:20000 z zakresem treściowym określonym w §73 IUL.

„Mapę walorów przyrodniczo-kulturowych” wykonać jako mapę przeglądową w skali 1:20000 .

Mapy przeznaczone dla nadleśnictwa:

1. Mapa przeglądowa:

- drzewostanów (po 3 egz. na każdy obręb , w tym po 2 egz. podklejonych na płótnie)
- siedlisk leśnych typy siedliskowe lasu (po 3 egz. na każdy obręb, w tym po 2 egz. podklejonym na płótnie)
- cięć rębnych (po 4 egz. na każdy obręb, podklejone na płótnie)
- obszarów chronionych i funkcji lasu (po 3 egz. na każdy obręb)
- ochrony przeciwpożarowej (po 5 egz. na każdy obręb)
- gospodarki łowieckiej (po 3 egz. na każdy obręb)
- ochrony lasu (po 3 egz. na każdy obręb)
- zagospodarowania rekreacyjnego (po 3 egz. na każdy obręb)
- walorów przyrodniczo-kulturowych (po 3 egz. na każdy obręb)
- nasiennictwa i selekcji (po 2 egz. na każdy obręb)
- z podziałem na arkusze w kolorze (po 1 egz. na każdy obręb)
- „czyste” (po 20 egz. na każdy obręb)

2. Mapa gospodarczo-przeglądowa:

- drzewostanów i projektowanych cięć (12 leśnictw po 1 egz. podklejonym na płótnie i zalaminowane)

- siedlisk typy siedliskowe lasu (12 leśnictw po 1 egz. podklejonym na płótnie i zalaminowanym)

- obszarów chronionych i funkcji lasu (12 leśnictw po 1 egz.)

- „czyste” (12 leśnictw po 5 egz.)

3. Mapy gospodarcze z naniesionymi i opisanymi działkami zrębowymi z wykazu cięć:

- wg arkuszy (po 1 egz.) w formacie A1

4. Mapa sytuacyjna:

- obszaru w granicach zasięgu terytorialnego nadleśnictwa, z podziałem na leśnictwa czarnobiała (12 egz.)

- obszaru w granicach zasięgu terytorialnego nadleśnictwa z nadaną kolorystyką dla poszczególnych leśnictw (5 egz.)

- obszaru w granicach zasięgu terytorialnego nadleśnictwa (5 egz.)

Wszystkie mapy tematyczne oprócz wersji analogowej, wykonać również w wersji cyfrowej w formacie PDF oraz TIFF, na nośniku CD.

Mapy przeznaczone dla RDLP w Toruniu:

1. Mapy przeglądowe - jak dla nadleśnictwa, tylko nie podklejone, po 1 egz. na obręb

2. Mapy gospodarcze – jak dla nadleśnictwa po 1 egz.

3. Mapa sytuacyjna obszaru w granicach zasięgu terytorialnego nadleśnictwa – 1 egz.

Wszystkie mapy tematyczne oprócz wersji analogowej, wykonać również w wersji cyfrowej w formacie PDF na nośniku CD.

Mapy przeznaczone dla DGLP :

1. Mapy przeglądowe:

- drzewostanów (1 egz.)

- siedlisk leśnych typy siedliskowe lasu (1 egz.)

- obszarów chronionych i funkcji lasu (1 egz.)

- walorów przyrodniczo-kulturowych (1 egz.)

2. Mapa sytuacyjna obszaru w granicach zasięgu terytorialnego nadleśnictwa (1 egz.)

Wszelkie mapy nie przewidziane IUL i nie wyszczególnione powyżej a zapisane w referacie, Nadleśnictwo wykona odrębnym zleceniem na własny koszt.

A13. Podział na obręby i leśnictwa

Przyjąć dotychczasowy podział na obręby. Przyjąć następujący podział na leśnictwa:

<i>Symbol</i>	<i>Opis</i>	<i>Pow. aktualna</i>	<i>Zmiana</i>	<i>Pow. po korekcie</i>
12-19-1	Obręb Świt	5.934,13		5.934,13
12-19-1-02	Leśnictwo Rudzki Most	1.539,63		1.539,63
12-19-1-03	Leśnictwo Skrajna	1.486,97		1.486,97
12-19-1-04	Leśnictwo Świt	1.259,00		1.259,00

12-19-1-06	Leśnictwo Żółwiniec	1.273,85	-346,35	927,50
12-19-1-07	Leśnictwo Żółwiniec Szkółka	374,68	+346,35	721,03
12-19-2	Obręb Zalesie	9.118,25		9.118,25
12-19-2-08	Leśnictwo Jeziorno	1.585,94		1.585,94
12-19-2-09	Leśnictwo Kiełpiński Most	1.456,59	-417,01	1.039,58
12-19-2-12	Leśnictwo Szczuczank	1.514,41		1.514,41
12-19-2-13	Leśnictwo Wrzosowisko	1.461,47		1.461,47
12-19-2-14	Leśnictwo Wymysłowo	1.684,96	-637,21	1.047,75
12-19-2-15	Leśnictwo Wypalanki	1.414,88		1.414,88
12-19-2-	Leśnictwo Plaskosz	-	+1.054,22	1.054,22
	Ogółem Nadleśnictwo	15.052,28		15.052,28

W obrębie Świt:

- przesunąć z Leśnictwa Żółwiniec do Leśnictwa Żółwiniec Szkółka następujące oddziały: 69-71, cz. 72, 79-81, 102-103, 126-127, 148-149, 150-151, 167, razem: 346,35 ha.

W obrębie Zalesie przywrócić Leśnictwo Plaskosz:

- przesunąć z Leśnictwa Kiełpiński Most do Leśnictwa Plaskosz następujące oddziały: 152-153, 186-187, 214-218, 244-249, 276, 285A razem: 417,01 ha.

- przesunąć z Leśnictwa Wymysłowo do Leśnictwa Plaskosz następujące oddziały: 188-193, 219-225, 250-257, 277-285 razem: 637,21 ha.

Dokonać zmiany adresów leśnych tak by zachować ciągłość numeracji leśnictw:

Obręb Świt 12-19-1 :

Leśnictwo Rudzki Most 12-19-1-01
 Leśnictwo Skrajna 12-19-1-02
 Leśnictwo Świt 12-19-1-03
 Leśnictwo Żółwiniec 12-19-1-04
 Leśnictwo Żółwiniec Szkółka 12-19-1-05

Obręb Zalesie 12-19-2 :

Leśnictwo Jeziorno 12-19-2-06
 Leśnictwo Kiełpiński Most 12-19-2-07
 Leśnictwo Plaskosz 12-19-2-08
 Leśnictwo Szczuczank 12-19-2-09
 Leśnictwo Wrzosowisko 12-19-2-10
 Leśnictwo Wymysłowo 12-19-2-11
 Leśnictwo Wypalanki 12-19-2-12

A14. Definicja obszarów zagrożonych uporczywym występowaniem szkód

Do obszarów zagrożonych uporczywym występowaniem szkód zaliczyć obszary ognisk rozrodu szkodników pierwotnych sosny, zgodnie z danymi ZOL przedłożonymi na KZP .

A15. Terminy i sposoby kontroli oraz odbioru prac urządzeniowych

Kontrola i odbiór prac urządzeniowych będzie przeprowadzony zgodnie z Zarządzeniem nr 63/2002 DGLP z dnia 13.08.2002r. i obejmować będzie:

- kontrole terenowe prac wykonanych w danym miesiącu po przekazaniu przez wykonawcę protokołu odbioru robót z wyszczególnionymi wykonanymi pracami (pracownik RDLP właściwy do spraw urządzania lasu, przedstawiciel nadleśnictwa),

- szczegółowy, protokolarny odbiór opisów taksacyjnych po zakończeniu prac terenowych (taksator, leśniczy, inżynier nadzoru),
- analizę próbnych wydruków opisów taksacyjnych, sukcesywnie leśnictwami (nadleśnictwo),
- analizę planu użytków rębnych (RDLP, nadleśnictwo),
- komisyjny odbiór założonych powierzchni próbnych pomiaru miąższości (wykonawca, RDLP, nadleśnictwo),
- odbiór prac terenowych urządzania lasu - podsumowanie (wykonawca, RDLP, nadleśnictwo).

Wykonawca PUL przedłoży zleceniodawcy wersje elektroniczne opisów taksacyjnych, elaboratu i POP wraz z załącznikami oraz bazy danych i warstwę geometryczną LMN, w terminie umożliwiającym ich sprawdzenie oraz przetestowanie na bazie testowej w nadleśnictwie, przed ostatecznym odbiorem.

A16. Formy oprawy opisów taksacyjnych i map, w tym map dodatkowych oraz prezentowanie programu ochrony przyrody, a także ewentualnej ekspertyzy docelowej sieci dróg leśnych oraz prognozy ekonomicznej z uwzględnieniem danych wrażliwych

Wykonawca planu urządzenia lasu wykona wydruki i sztywną oprawę opisów taksacyjnych dla nadleśnictwa, RDLP i poszczególnych leśnictw. Oprawę opisów taksacyjnych dla leśnictw wykonać w formacie A4 i dołączyć do nich (kieszenie) mapy gospodarczo-przeglądowe obszarów chronionych i funkcji lasu. Pozostałe mapy gospodarczo-przeglądowe (podklejone i załaminowane) załączyć w 12-stu osobnych futerałach dla leśnictw.

Aktualizację „Programu ochrony przyrody” sporządzić jako odrębny tom. W aktualizacji wykorzystać PZO dla obszarów Natura 2000, zwłaszcza dotyczące cennych siedlisk przyrodniczych. Danych wrażliwych dotyczących szczegółowej lokalizacji stanowisk roślin i zwierząt chronionych wraz ze strefami ich ochrony nie umieszczać w obligatoryjnych składnikach planu urządzenia lasu: Elaborat (opis ogólny), POP i opisy taksacyjne oraz w POOŚ. Dane te (z dokładnością do wydzielenia) sporządzić i zestawić w tabeli w odrębnym opracowaniu, jako: „załącznik do planu urządzenia lasu – POP”, w 3-ch egzemplarzach (Nadleśnictwo, RDLP w Toruniu, RDOŚ).

Opis ogólny nadleśnictwa (elaborat) wraz z wykazem projektowanych cięć, program ochrony przyrody, załącznik do planu urządzenia lasu – POP, prognozę oddziaływania na środowisko (POOŚ) oraz opisy taksacyjne wykonać w formie cyfrowej (pliki PDF, XLS, DOC) oraz analogowej. Formę analogową oprawić w twarde oprawy z kieszeniami na mapy i płyty CD z wersjami cyfrowymi.

Formy oprawy map zgodnie z pkt. A12 protokołu.

Ekspertyzy docelowej sieci dróg leśnych nie sporządzać. Zakres modernizacji dróg leśnych ująć kierunkowo w części planistycznej opisu ogólnego, w rozdziale „Określenie potrzeb w zakresie infrastruktury technicznej, w tym turystyki i rekreacji” w oparciu o dotychczasowe doświadczenie, aktualny stan dróg w tym ich przejezdność, możliwości finansowe oraz planowane na 10-ciolecie użytkowanie główne.

Ekspertyzy ekonomicznej w formie szczegółowej prognozy spodziewanego wyniku ekonomicznego gospodarki leśnej nie sporządzać.

A17. Sporządzenie dodatkowej tabeli XXII dla gatunków chronionych, nieobjętych obszarem Natura 2000

Sporządzić tabelę XXII dla gatunków chronionych występujących na części obszaru Leśnictwa Żółwiniec, obejmującej oddziały: 46-49, 72-75.

A18. Ustalenia dotyczące postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania planu urządzenia lasu na środowisko i na obszary Natura 2000 oraz innych spraw organizacyjnych

Dyrektor RDLP jako sporządzający projekt planu urządzenia lasu, wystąpi po KZP z wnioskiem do regionalnego dyrektora ochrony środowiska oraz państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania planu urządzenia lasu na środowisko i na obszary Natura 2000.

W prognozie oddziaływania planu urządzenia lasu na środowisko i obszary Natura 2000 (POOŚ) oraz w programie ochrony przyrody (POP), wykonawca uwzględni i zaktualizuje wszystkie informacje dotyczące zwłaszcza stanu przedmiotów ochrony oraz zadań ochronnych, zawartych w:

- istniejących planach ochrony rezerwatów przyrody
- istniejących planach zadań ochronnych (PZO) dla obszaru Natura 2000
- istniejącej POOŚ
- materiałach przekazanych przez RDOŚ

Działania ochronne zaprojektowane w zatwierdzonych PZO i zamieszczone w załączniku nr 5 do zarządzeń zatwierdzających PZO (szczegółowo dla wydzielen), należy uwzględnić projektując wskazania gospodarcze oraz opisać w POP. Należy zachować w PUL adresy leśne zamieszczone w zarządzeniu zatwierdzającym PZO.

Część B : Założenia do planu urządzenia lasu

B1. Obszary chronione i funkcje lasu

Obszary chronione na terenie Nadleśnictwa Tuchola:

- „Bory Tucholskie” o kodzie PLB 220009 - Dyrektywa Ptasia (OSO) – 13991,82 ha
- „Doliny Brdy i Stążki w Borach Tucholskich” o kodzie PLH 040023 – Dyrektywa siedliskowa – 2804,65 ha

b) Parki Krajobrazowe:

- Tucholski Park Krajobrazowy – 9317,11 ha
- Krajeński Park Krajobrazowy – 334,45 ha

c) Obszary Chronionego Krajobrazu:

- Śliwicki OChK – 1936,41 ha

Ze względu na dominujące funkcje lasu, do celów planowania urządzeniowego należy przyjąć podział na trzy główne grupy lasów:

I. Lasy rezerwatowe – obejmujące grunty leśne zalesione i nie zalesione na terenie istniejących rezerwatów przyrody: „Bagna nad Stążką” – 478,45 ha, „Dolina Rzeki Brdy” - 1349,54 ha, „Źródła Rzeki Stążki” – 250,12 ha,

II. Lasy ochronne – zgodnie z Zarządzeniem nr 186 MOŚZNiL w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, będących w zarządzie PGL LP Nadleśnictwa Tuchola, z dnia 24 października 1996 r, według którego w skład lasów ochronnych wchodzi odpowiednio lasy wodochronne, glebochronne, lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody, lasy stanowiące ostoje zwierząt podlegających ochronie gatunkowej, lasy położone w granicach administracyjnych miast oraz lasy stanowiące drzewostany nasienne.

III. Lasy gospodarcze- pozostałe lasy

B2. Typy siedliskowe lasu oraz ich ewentualne uzupełnienie o rozpoznane leśne siedliska przyrodnicze

Typy siedliskowe lasu (TSL) przyjąć na podstawie operatu glebowo-siedliskowego zgodnie z pkt. A1 protokołu.

W wydzieleniach taksacyjnych na obszarach Natura 2000 - Dyrektywy Siedliskowej (PLH), zgodnie z pkt. A1 protokołu należy w opisie taksacyjnym zamieszczać odpowiednio: kody zespołów roślinnych oraz kody leśnego siedliska przyrodniczego. W pozostałych wydzieleniach kod TSL, zgodnie z pkt. A1 protokołu należy w opisie taksacyjnym rozszerzyć o kod leśnego zespołu roślinnego (zbiorowiska) na podstawie opracowanych dla LKP „Bory Tucholskie” w 1997 r. map fitosocjologicznych.

Siedliska przyrodnicze występujące na obszarze Natura 2000, należy wyłączać w osobne pododdziały o ile spełniają kryterium powierzchniowe – minimum 0,25 ha. Mniejsze zaliczać i opisywać jako osobliwości przyrodnicze.

B3. Typy drzewostanów (TD) o kierunku ochronnym lub gospodarczym

W nawiązaniu do regionalizacji przyrodniczo – leśnej ustalono następujące typy drzewostanów o kierunku gospodarczym i odpowiadające im orientacyjne składy gatunkowe upraw:

Tabela 1. Typy drzewostanów o kierunku gospodarczym:

TSL - ha	Typ drzewostanu gatunki główne	Gatunki domieszkowe uszlachetniające	Gatunki domieszkowe pomocnicze	Przykładowy skład gatunkowy odnowienia
1	2	3	4	5
Bs - 65	So	Brz		So 90, Brz 10
Bśw - 9700	So	Brz	Dbb, Jrz	So 80-90, Brz i in. 10-20
Bw - 4	Brz- So	Św	Dbb, Jrz	So 70, Brz 20, Św i in. 10
Bb - 2	Brz-So	Sw		So 70, Brz i inne 30
BMśw - 2627	So *	Dbb Bk Brz Md	Kl Jrz	So 80, Dbb 10, Bk i in. 10
	Db- So + ^	Bk, Brz Md Św	Kl Lp Jrz Gb	So 70, Dbb 20, Bk, Brz i in. 10
	Db-Bk-So +	Md, Brz,	Kl, Jrz,	So 60, Bk 20, Dbb i inne 20
BMw - 45	Db-So +	Św Brz	Kl Lp	So 70, Dbs 20, Św i in. 10
	Św So *	Brz, Dbs	Kl Lp Ol	So 50 Św 30 Brz i in. 20
BMb - 15	So Brz	Św	Ol	Brz 60, So 30, Św i in. 10
LMśw - 1012	So Db +	Bk Md Brz Dg	Kl Gb Lp Jb Gr	Db 50, So 30, Bk i in. 20
	Bk Db So *	Md	Gb Kl Lp Jb Gr	So 50, Db 20, Bk 20 Md i in. 10
LMw - 27	Św So Db	Brz, Klz	Ol Lp Gb	Dbs 50, So 20, Św 20, Brz i in. 10
	Ol-Brz-Db ^	Jw., Kl, Oś, Św,	Lp, Wz, Gb	Dbs 40, Brz 20, Ol 20, Jw i inne 20
LMb - 19	Ol-Brz	Św, So Wb		Brz 70, Ol i inne 30
Lśw - 290	Db	Lp, Md, Dg., Jw,	Kl, Gb, Czir Jb Gr	Dbs 70, Lp, i inne 30
	Bk-Db #	Lp, Kl, Jw,	Gb, Brz, Md,	Db 60, Bk 20, Lp i inne 20
	Db-Bk #	Md, Lp, Kl,	Gb,	Bk 50, Db 30, Md i inne 20
	Jw-Lp-Db ∞ ^	Dg, Św,	Gb Wz Czir Jb Gr	Dbs 50, Lp 20, Jw 20, Dg i inne 10
Lw - 40	Jw-Db !	Wz, Św, Ol	Lp Kl Czir Gb	Dbs 70, Jw 20, Wz i in. 10
Li - 7	Db	Wz Jw Ol	Tp Wb Oś Kl p	Dbs 70, Wz, Ol, Jw. i inne 30
Ol - 70	Ol	Brz Św		Ol 90, Brz i in. 10
OIJ 2-3 53	Ol ^	Jw Brz		Ol 80, Jw i in. 20
	Jw -Ol !	Brz, Św, Wz		Ol 60, Jw 20, Brz i inne 20
OLJ 0-1	Db-Ol	Brz	Jw	Ol 60, Dbs 20, Brz i inne 20

* - siedliska słabsze (utwory piaszczyste) i formy zniekształcone

+ - siedliska mocniejsze

^ - wariant wilgotniejszy (2 lub 3)

- grąd subatlantycki oraz o nieokreślonej przynależności syntaksonomicznej

! – w związku z chorobą Js, zamiennie zastosowano Jw.

∞ - grąd zboczowy

Daglezję w formie domieszek na siedlisku LMśw i Lśw dopuszcza się dla celów dydaktycznych.

Tabela 2. Dla siedlisk zwaloryzowanych jako „naturowe” przyjąć następujące typy drzewostanów o kierunku ochronnym:

LP	Siedlisko przyrodnicze	Kod	TSL	TD	Orientacyjny skład gatunkowy	Uwagi
1	<i>Cladonio-Pinetum</i>	91TO	Bs	So		
2	<i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i>	91D0	Bb	Brzom-So	So80%, Brzom20%	
3	<i>Vaccinio uliginosi-Betuletum</i> (<i>Betuletum pubescentis</i>)	91D0	BMb	So-Brzom	Brzom70%, So20%, Św i inne 10%	
4	<i>Sphagno squarrosi-Alnetum</i>	91D0	LMb	Brzom-Ol	Olc60%, Brzom i inne 40%	
5	Grądy Środkowoeuropejski / Subkontynentalny <i>Galio-Carpinetum calamagrostietosum</i> / <i>Tilio-Carpinetum deschampsietosum</i> <i>Galio-Carpinetum stachyetosum</i> <i>Galio-Carpinetum typicum</i> / <i>Tilio-Carpinetum typicum</i> <i>Galio-Carpinetum corydaletosum</i>	9170	LMśw/	Gb-Lp-Dbs	Dbs50%,Lp20%, Gb20%,Kl,Dbb,Jw, Brz,Oś 10%	
			LMśw *	Gb-Lp-Dbs*	Dbs40%,Lp20%,Gb 20%, Bk10%,Dbb, Kl,Brz,Oś,So10%	
			LMw	Dbs	Dbs60%,Lp,Kl,Gb. Jw40%	
			Lśw/	Gb-Lp-Dbs	Dbs 40%, Lp 20%, Gb 20%, Jw, Bk, Kl i inne 20%	
			Lśw *	Gb-Lp-Dbs *	Dbs40%,Lp20%,Gb 20%,Bk10%,Kl,Brz, Oś,Dbb10%	
6	Śródładowe kwaśne dąbrowy <i>Calamagrostio-Quercetum</i>	9190-2	LMśw BMśw	So-Dbb	Db 50% So 30% Bk, Brz i inne 20%	W wariantcie A nie projektować zabiegów z zakresu użytkowania rębnege.
			Lśw	Db	Db 70%, Bk, Brz, Os i inne 30%	
7	Lęgi olszowo – jesionowe <i>Fraxino-Alnetum</i>	91E0	OIJ	Js-Ol	OI 50% Js 30% Wzs, Wzosp, Brzom, Klz, Gb, Lp 30%	

8	Lęgi dębowo – wiązowo – jesionowe <i>Ficario-Ulmetum typicum</i> <i>Ficario-Ulmetum</i> <i>chrysosplenietosum</i>	91F0	Li Lw	Js-Db-Wz	Wzposp 40% Dbs20% Js 20%, Ol, Gb, Klz, Klp, Lp, Wzs, Tpb, Tpcz 20%	
9	Cieplolubne (światliste) dąbrowy <i>Potentillo albae-Quercetum</i>	91I0-1	LMśw	Db	Dbs40%,Dbb40% Lp, So, Brz, Klz, Oś 20%	Usuwanie z d- stanów domieszek buka i graba. W wariantcie A nie projektować zabiegów z zakresu użytkowania rębneego.

B4. Wieki rębności

Zgodnie z zarządzeniem nr 36 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 19 maja 2004 roku przyjąć następujące wieki rębności:

Tabela 3. Wieki rębności

GATUNEK	WIEK RĘBNOŚCI
Db, Js, Wz	140
Bk	120
So,	120 ^
	110 *
Md	100
Św	80
Brz, Ol nas, Lp,Dbc, Ak	80
Gb, Kl, Jw,	120
Ol odrośl, Oś	60
Tp, Olsz, Wb	40

* - Obręb Świt ^ - Obręb Zalesie

Przeciętne wieki rębności ustalone zostały głównie w celu obliczenia etatów wg dojrzałości i nie muszą być zgodne z wiekiem dojrzałości rębnej ustalany indywidualnie dla każdego drzewostanu. Przyjąć następujący sposób ustalania wieków dojrzałości rębnej:

- dla drzewostanów, dla których określa się dwucyfrową jakość hodowlaną wiek dojrzałości rębnej utożsamia się z przeciętnym wiekiem rębności określonym dla gatunku panującego,
- dla drzewostanów starszych lub zakwalifikowanych do przebudowy, dla których określa się jednocyfrową jakość techniczną wiek dojrzałości rębnej określony zostanie indywidualnie dla każdego drzewostanu zgodnie z kryteriami podanymi w § 83 pkt 6 instrukcji urządzania lasu.

B5. Podział na gospodarstwa

Przyjąć następujący podział na gospodarstwa:

- Gospodarstwo specjalne (S)
- Gospodarstwo wielofunkcyjnych lasów ochronnych (O)
- Gospodarstwo wielofunkcyjnych lasów gospodarczych (G)

Na potrzeby obliczenia etatów częściowych w gospodarstwie wielofunkcyjnych lasów gospodarczych, wyodrębnić obszary kwalifikujące się do jednego sposobu zagospodarowania:

- zrębowy sposób zagospodarowania (GZ), na siedliskach borów i olsów za wyjątkiem silniejszego wariantu BMśw
- przerębowo-zrębowy sposób zagospodarowania (GPZ), na siedliskach lasów oraz silniejszego wariantu BMśw

W skład **gospodarstwa specjalnego** zaliczyć:

- rezerwaty przyrody wraz z otulinami
- lasy glebochronne na stokach o nachyleniu ponad 45⁰ (skarpy rzek: Brdy, Stążki, Bielskiej Strugi)
- wszystkie lasy na siedliskach: Bb, BMb, LMb (ok.35 ha)
- wyłączone d-stany nasienne i zachowawcze (oddz: 93d, 136b, 22b,c, 23a obrębu Świt)
- lasy w strefach ochrony ostoi zwierząt objętych ścisłą (całoroczną) ochroną gatunkową
- płyty siedlisk z obszarów Natura 2000, które zinwentaryzowano jako przedmioty ochrony dla danego obszaru (siedliska chronione)
- lasy stanowiące powierzchnie badawcze i doświadczalne (oddz: 86a, 137c, 140c, 180a obrębu Zalesie)
- lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody
- lasy grupy HC VF (referencyjne, kulturowe, strefy i powierzchnie ochronne) jeśli stanowią całe pododdziały (min. 0,25 ha). W przeciwnym razie będą opisywane w informacjach dodatkowych.

W skład **gospodarstwa wielofunkcyjnych lasów ochronnych** wejdą wszystkie lasy uznane za ochronne wg Zarządzenia nr 186 MOŚZ NiL w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, będących w zarządzie PGL LP Nadleśnictwa Tuchola, z dnia 24 października 1996 r, z wyjątkiem zaliczonych do gospodarstwa specjalnego.

W skład **gospodarstwa wielofunkcyjnych lasów gospodarczych** wejdą wszystkie lasy pozostałe.

B6. Wytyczne w sprawie cięć rębnych

W warunkach Nadleśnictwa Tuchola należy przyjąć następujące rodzaje i formy rębni według typów siedliskowych lasu:

Tabela 4. Rodzaje i formy rębni

Typ siedliskowy lasu oraz jego pow.	Rodzaj i forma rębni		Nawrót cięć lub okres odnowienia
	zasadnicza	dopuszczalna	
Bs, Bśw – 9685 ha	I b	Ic, IIb	I 4-5 lat
Bb, BMb, LMb , - 35 ha	Nie planuje się użytkowania rębego		
BMśw – 2617 ha	I b	Ia #	I a,b 4-5 lat
	IIIa, *	IIIb, Ib	III a,b 10-15 lat
Bw, BMw - 50 ha	I b	III a, IIb, IIc,Ic	I b, c 4-5 lat III a 10-15 lat II 15-20 lat
LMśw - 1012 ha	III a, III b	II d, IVd	III b, IId 15-20 lat IIIa 10-15 lat IVd 20-40 lat
LMw - 27 ha	III a,	IIIb, II b, IVd	III a 10-15 lat IIIb 15-20 lat II 15-20 lat
Lśw - 289 ha	III a, IIIb	II d, IVd	IIIa,b, II 15-20 lat IIIa (d-ny So) 8-10 lat IVd 20-40 lat
Lw - 40 ha	III b, IIb	IIIa, IIa	IIIa 10-20 lat III b, IIa 15-20 lat
OI - 68 ha	I b	Ic	Ib,c 4-5 lat
OIJ - 52 ha, LI – 6 ha	II b, III a	IIIb, Ib,c,	Ib,c 4-5 lat III a 10-15 lat IIb, IIIb 15-20 lat

* - mocniejsze odmiany BMśw (*Quercus robur*-Pinetum, *Fago-Quercetumpetreae*)

- w wyjątkowych przypadkach związanych z jakością, kontynuacją cięć, wiekiem

Podczas prac projektowych przyjąć następujące zasady i uszczegółowienia:

- zgodnie z Zasadami Hodowli Lasu rębnia Ib powinna mieć szerokość 31-60 m lub nie może przekraczać powierzchni 4,00 ha,
- użytkowanie rębne w gospodarstwie specjalnym wynikać powinno ze stwierdzonych na gruncie potrzeb hodowlanych i sanitarnych,
- zaprojektować w przypadkach uzasadnionych względami ekonomicznymi i przyrodniczymi, w uzgodnieniu z nadleśnictwem pasy ochronne (**ekotony**) przy bagnach, użytkach rolnych, drogach krajowych i wojewódzkich, jeziorach i rzekach tak, by stanowiły osobne wydzielienia (przy zachowaniu kryteriów powierzchniowych). Przy projektowaniu ekotonów brać pod uwagę zalecenia wskazane w PZO. Ekotony projektować w drzewostanach

zdrowych i stabilnych. W przeciwnym razie ekoton może być zakładany od podstaw na etapie uprawy.

- nie planować użytkowania rębego na siedlisku przyrodniczym 91E0 w obszarze Natura 2000 „Dolina Brdy i Stążki w Borach Tucholskich” w wydzieleniach: 104g,h, 103a, 105r obręb Zalesie oraz 98d,m,o, 13r, 37a,36h obręb Świt, zgodnie z zapisem w PZO.
- etat użytkowania rębego zaprojektowany zostanie zgodnie z zasadami określonymi w § 87-93 instrukcji urządzania lasu. Wysokość użytkowania rębego wynikać będzie z sumy przyjętych etatów dla poszczególnych gospodarstw.
- zgodnie z zapisem w PZO „Bory Tucholskie” w ramach każdej rębni projektować do pozyskania maksymalnie 95% zapasu, z pozostawieniem grup drzewostanu macierzystego na 5% pow. manipulacyjnej lub minimum 0.05 ha.

W wyjątkowych wypadkach po uzgodnieniu z nadleśniczym, można odstąpić od ustalonego w tabeli schematu rębni. Odstępstwa można zastosować dla następujących przypadków:

- w pododdziałach nie przekraczających powierzchni 2ha
- w pododdziałach o nietypowym kształcie – wąskich i długich

Gotowy, wcześniej uzgodniony z nadleśnictwem oraz z RDLP, plan cięć użytków rębnych wraz z mapami cięć wykonawca przedłoży na Naradzie Techniczno-Gospodarczej (NTG). Zaakceptowany na NTG etat masowy użytków rębnych stanowić będzie maksymalną, zatwierdzoną pismem MŚ wielkością pozyskania w okresie obowiązywania PUL, bez możliwości kompensacji z szacunkowo określonym rozmiarem użytków przedrębnych.

B7. Szczegółowe wytyczne w sprawie sporządzenia „Wykazu drzewostanów kwalifikujących się do przebudowy”

Do pilnej przebudowy pełnej (A) kwalifikować drzewostany :

- a) w wieku ponad 20 lat:
 - o składzie gatunkowym niezgodnym z TD (siedliskiem) , niskiej jakości hodowlanej (44, 43, 34) lub technicznej (4) oraz niskim zadrzewieniu (0,5 i niżej).
 - w których przebudowę planuje się z zastosowaniem odpowiedniej rębni rozpoczętej w I dziesięcioleciu oraz z krótkim lub średnim okresem przebudowy
 - trwale uszkodzone (ponad 50%) za wyjątkiem stanowiących zbiorowiska zastępcze

Do stopniowej przebudowy pełnej (B) kwalifikować drzewostany :

- b) w wieku ponad 20 lat:
 - o składzie gatunkowym częściowo zgodnym z TD (siedliskiem) i niskiej jakości hodowlanej (44, 43, 34) lub technicznej (4).

- w których przebudowę planuje się z zastosowaniem trzebieży przekształceniowych z wykorzystaniem odnowień (podsadzeń) wyprzedzających rębnię przewidzianą w następnych dziesięcioleciach oraz z długim okresem przebudowy.

Proponowany wykaz drzewostanów do przebudowy wykonawca prac urządzeniowych przedstawi podczas odbioru prac terenowych.

B8. Wytyczne w sprawie pielęgnowania lasu, w tym cięć pielęgnacyjnych

W trakcie prac terenowych w drzewostanach nie objętych użytkowaniem rębny w zależności od stadium rozwojowego, wieku i jakości określony zostanie jeden z zabiegów: CP, CP-P, TW, TP w jednym nawrocie. Dwa nawroty cięć pielęgnacyjnych – CP/TW projektować w drzewostanach na przełomie I i II klasy wieku, głównie Ol, Md i Brz oraz wielogatunkowych i mieszanych a także w dynamicznie przyrastających drzewostanach sosnowych (Ia-I bonitacji) zwłaszcza na gruntach porolnych. O konieczności stosowania drugiego nawrotu tego samego zabiegu, w drzewostanach młodszych, do IIb klasy wieku włącznie, o zróżnicowanym składzie gatunkowym (drzewostany Ol, Brz i Md), szczególnie na gruntach porolnych oraz w uprawach i młodnikach z licznymi nalotami niepożądanych gatunków lekkonasiennych, wykonawca PUL zamieści stosowną adnotację w części opisowej elaboratu, bez szczegółowej lokalizacji (w opisach taksacyjnych). Drugi nawrót tej samej grupy czynności, jest odpowiednio kodowany w SILP (NK), nie wchodzi w skład obligatoryjnej powierzchni cięć pielęgnacyjnych oraz wynika wyłącznie z potrzeb hodowlanych.

Od zaprojektowania użytkowania przedrębnego odstąpić można jedynie w zdrowych drzewostanach od V klasy wieku wzwyż o zadrzewieniu 0,6-0,7 i równomiernym zagęszczeniu. Wykaz takich drzewostanów, uzgodnionych wcześniej z nadleśnictwem, przedstawiony zostanie w trakcie odbioru prac terenowych i ostatecznie zatwierdzony na NTG. W lasach grupy HCVF projektować w zależności od potrzeb hodowlanych cięcia pielęgnacyjne za wyjątkiem ekosystemów referencyjnych dla których nie projektujemy żadnych wskazań.

Etat cięć użytkowania przedrębnego w wymiarze powierzchniowym, będący sumą powierzchni drzewostanów zaprojektowanych do użytkowania przedrębnego we wskazaniach gospodarczych opisu taksacyjnego: CP-P, TW i TP (**tylko jeden nawrót**) jest wielkością obligatoryjną, która przyjęta zostanie na posiedzeniu NTG.

Szacunkowy etat cięć użytkowania przedrębnego w wymiarze masowym określony na posiedzeniu NTG, zawierać się powinien w przedziale 50-75% spodziewanego przyrostu bieżącego w okresie obowiązywania planu urządzenia lasu z wszystkich drzewostanów, w

których nie planuje się użytkowania rębnego oraz nie może być kompensowany z obligatoryjnym etatem masowym użytków rębnych.

B9. Wytyczne w sprawie hodowli lasu

Typy drzewostanów oraz orientacyjne składy odnowień zgodnie z pkt. B3 protokołu.

Weryfikacja danych dotyczących nasiennictwa i selekcji w tworzonym planie urządzenia lasu wykonana zostanie w uzgodnieniu z nadleśnictwem. Weryfikacja GDN w nadleśnictwie nastąpi poprzez wspólne uzgodnienia: Wydziału Gospodarowania Ekosystemami RDLP, Nadleśnictwa Tuchola oraz wykonawcy planu, po objeździe terenowym obiektów.

Powierzchnię projektowanych odnowień przyjąć w wysokości 80% planowanych na 10-lecie zrębów (zręby wykonane w pierwszych ośmiu latach planu). Dla tej powierzchni projektować również melioracje agrotechniczne, bez ich zapisu w opisach taksacyjnych. Pielęgnację upraw projektowanych (CW) zaprojektować wyłącznie w uprawach przewidzianych do założenia w pierwszych 5-ciu latach PUL (50% planowanych na 10-lecie zrębów), w jednym nawrocie, bez jej zapisu w opisach taksacyjnych.

Dla istniejących na dzień 01.01.2018r upraw, młodników po rębniach złożonych, KO, KDO, zrębów, halizn i płązowin, zabiegi pielęgnowania gleby i CW planować bez powtórzeń (nawrotów), wyłącznie wg aktualnych potrzeb hodowlanych zwłaszcza tam, gdzie zabieg nie był wykonany i zamieszczać w opisach taksacyjnych. Do zadań obligatoryjnych z zakresu pielęgnacji zainwentaryzowanych upraw w podsumowaniu brać jeden nawrót : PIEL lub CW.

O potrzebie stosowania wielokrotnych nawrotów w pielęgnacji upraw i młodników, na mocnych siedliskach lasowych (Lśw, Lw), gdzie wymagane jest wejście z zabiegami CW 2-krotne i CP 2-krotne, w oparciu o faktyczne potrzeby hodowlane, wykonawca PUL zamieści stosowną adnotację wraz z uzasadnieniem w części opisowej elaboratu.

Wskaźnik poprawek w nowozakładanych odnowieniach i zalesieniach przyjąć w wysokości 10%.

Podsadzenia produkcyjne w uzgodnieniu z nadleśnictwem projektować w drzewostanach od II do IIIa (włącznie) podklasy wieku, o zadrzewieniu niższym od 0,8, o TD niezgodnym z siedliskiem, na żyznych (zwłaszcza porolnych) siedliskach od BMśw (wariant mocniejszy) w zwyż z istniejącym podszytem do 30% . W drzewostanach projektowanych do podsadzeń, zaprojektować cięcia przedrębne.

Nie projektować wprowadzania podszytów. Nie dotyczy to ekotonów oraz ognisk biocenotycznych.

Grunty do zalesienia należy uzgodnić z nadleśnictwem po zakończeniu prac taksacyjnych.

Do dolesień projektować luki o powierzchni powyżej 0,05 ha mierzonej od rzutu koron.

Na obligatoryjną powierzchnię pielęgnowania lasu składać się będą **jednokrotne zabiegi** (bez nawrotów) pielęgnowania zainwentaryzowanych upraw (piel.gleby lub CW), pielęgnowania zainwentaryzowanych młodników (CP i CP-P) oraz trzebieże (TW i TP). Powierzchnia ta, podlegająca zatwierdzeniu wynikać będzie z tabeli XVII i XVIII oraz równa będzie powierzchni wynikającej z podsumowania odpowiednich zadań pielęgnacyjnych opisów taksacyjnych.

B10. Wytyczne w sprawie ogólnej ochrony lasu oraz ochrony przeciwpożarowej

Zagadnienia dotyczące stanu i ochrony lasu, w tym dotyczące konieczności stosowania odpowiednich zabiegów jak np. grodzenie, smarowanie repelentami itp. zostaną omówione w opisie ogólnym planu urządzenia lasu na podstawie danych dostarczonych przez nadleśnictwo, ZOL oraz zebranych podczas taksacji leśnej (uszkodzenia drzewostanów). Zagadnienia te przedstawione zostaną na mapie ochrony lasu. Na mapie ochrony lasu w uzgodnieniu z nadleśnictwem oprócz elementów obligatoryjnych przewidzianych IUL tom III, nanieść stałe miejsca corocznego wywieszania pułapek feromonowych do odłowu samców brudnicy mniszki w ilości ustalonej przez nadleśniczego, stałe miejsca partii kontrolnych jesiennych poszukiwań szkodników pierwotnych sosny i powierzchni monitoringu SPO oraz stałe ogniska gradacyjne.

Wykonawca p.u.l. dokona analizy stanu zagrożenia pożarowego w ubiegłym okresie gospodarczym oraz na jej podstawie określi kategorię zagrożenia pożarowego nadleśnictwa. Wykonawca p.u.l. wykona weryfikację pasów przeciwpożarowych przy drogach publicznych, torach kolejowych, parkingach i zakładach przemysłowych oraz dokona analizy aktualnego stanu ochrony przeciwpożarowej nadleśnictwa, oceniając poszczególne zagadnienia wymienione w §103 pkt.3 i 4 IUL. W oparciu o powyższą analizę i ocenę, należy opracować kierunkowe wytyczne dotyczące pożądaných działań z zakresu ochrony przeciwpożarowej.

Na wykonawcy planu będzie spoczywał obowiązek uzgodnienia zagadnień dotyczących ochrony przeciwpożarowej z Komendantem Wojewódzkim PSP, o ile ustalona będzie I lub II kategoria zagrożenia pożarowego.

Na mapie przeglądowej ochrony przeciwpożarowej muszą się znaleźć następujące elementy (istniejące i projektowane): kategoria zagrożenia pożarowego, pasy ppoż., bazy sprzętu pożarowego, drzewostany potencjalnie narażonych na pożary, siedziby straży pożarnych: PSP i OSP, wieże ppoż., punkty alarmowo-dyspozycyjne, punkty telefoniczne, lokalizacja radiostacji, przejazdy przez tory kolejowe, punkty czerpania wody, hydranty, miejsca postoju pojazdów, parkingi, drogi pożarowe i dojazdowe wraz z ich oznakowaniem.

Wykonawca p.u.l. dokona także oceny i weryfikacji stanowisk czerpania wody oraz dojazdów pożarowych, zgodnie z pkt. 4.6.8 Instrukcji Ochrony Przeciwpowodzeniowej Lasów.

B11. Wytyczne w sprawie zagospodarowania rekreacyjnego

W ramach sporządzanego planu urządzenia lasu nadleśnictwo opracuje i uzgodni z wykonawcą docelowy plan zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego na 10 lat. Plan ten będzie elementem elaboratu. Na mapę przeglądową zagospodarowania rekreacyjnego nadleśnictwa zostaną wniesione wszystkie projektowane oraz zinwentaryzowane w trakcie prac terenowych i zweryfikowane przez nadleśnictwo elementy zagospodarowania rekreacyjnego oraz związane z infrastrukturą edukacji ekologicznej takie jak: obiekty turystyczne, miejsca postoju, szlaki turystyczne (w tym piesze „nordic walking”), ścieżki rowerowe i edukacyjne, szlaki do jazdy konnej, osobliwości przyrodnicze i historyczne, wiaty oraz obiekty infrastruktury edukacji ekologicznej. Dla czytelności, w legendzie mapy zamieszczać tylko elementy dotyczące Nadleśnictwa Tuchola. Elementy istniejące i projektowane dotyczące zagospodarowania turystycznego oraz związane z infrastrukturą edukacji ekologicznej, opisane zostaną w elaboracie planu urządzenia lasu. W części opisowej należy zestawić w formie tabelarycznej:

- istniejące i projektowane urządzenia zagospodarowania turystycznego (zgodne z mapą)
- elementy liniowe zagospodarowania turystycznego (szlaki, ścieżki itp.) biegnące przez grunty nadleśnictwa lub stykające się z nimi, z podaniem ich: nazwy (lub barwy), rodzaju/przeznaczenia, długości całkowitej w obszarze zasięgu terytorialnego (w tym na gruntach PGL LP) oraz zarządzającego szlakiem.

Wykonawca PUL uwzględni wytyczne i ustalenia, będące rezultatem spotkania dyrektora RDLP w Toruniu z wójtami z terenu Starostwa Tucholskiego, jakie odbędzie się 28 sierpnia 2015 roku w sprawie szlaków i ścieżek rowerowych.

W trakcie obrad NTG nadleśniczy przedstawi do akceptacji program edukacji ekologicznej w nadleśnictwie na najbliższe 10-lecie.

B12. Wytyczne w sprawie użytkowania ubocznego oraz zagospodarowania łowieckiego

Projektowanie działań w zakresie użytkowania ubocznego oraz zagospodarowania łowieckiego, odbędzie się przy współpracy z nadleśnictwem zgodnie z §§105-107 IUL część 1. Elementy zagospodarowania łowieckiego wraz z obszarem obwodów łowieckich i kół, uwzględnić na mapie gospodarki łowieckiej oraz wprowadzić do odpowiednich warstw leśnej mapy numerycznej zgodnie ze standardem w oparciu o przekazane przez nadleśnictwo dane.

Na obszarze OHZ „Świt” nie projektować zalesień. Nie projektować nowych poletek łowieckich.

B13. Wytyczne dotyczące infrastruktury nadleśnictwa

W planie urządzenia lasu w rozdziale „Określenie potrzeb w zakresie infrastruktury technicznej, w tym turystyki i rekreacji” opisane zostaną kierunkowo potrzeby w zakresie: budowy i remontów dróg, budynków, mostów, przepustów i urządzeń melioracyjnych, budowy i konserwacji zbiorników małej retencji oraz urządzeń na potrzeby turystyki i rekreacji. Uwzględnione zostaną również inwestycje i zadania realizowane oraz planowane w zakresie infrastruktury jak: modernizacja strzelnicy w Plaskoszu czy modernizacja systemu monitorowania obszarów leśnych, z budową masztu wyposażonego w kamerę włącznie.

Ekspertyzy w sprawie docelowej sieci dróg leśnych nie sporządzać.

B14. Wytyczne dotyczące charakterystyki ekonomicznej

Charakterystykę warunków ekonomicznych gospodarki leśnej oraz prognozę spodziewanego wyniku ekonomicznego wykonać zgodnie z § 118 IUL.

Szczegółowej ekspertyzy ekonomicznej nie sporządzać.

B15. Szczegółowa prognoza stanu zasobów drzewnych na koniec przyszłego okresu gospodarczego

Wykonawca prac urządzeniowych określi i opíše stan zasobów drzewnych na koniec okresu gospodarczego zgodnie z § 123 IUL, bez stosowania programów symulujących szczegółowo rozwój zasobów drzewnych.

B16. Weryfikacja i aktualizacja programu ochrony przyrody

Aktualizacja i weryfikacja programu ochrony przyrody wykonana będzie zgodnie z § 110, 111 i 112 instrukcji urządzania lasu i przedłożona zostanie jako osobny tom w planie urządzenia lasu. Aktualizacji wymagają przede wszystkim wszystkie formy ochrony przyrody oraz wykazy obiektów podlegających ochronie. Lasy grupy HCVF (strefy i powierzchnie ochronne, ekosystemy referencyjne) należy opisać i zestawić jedynie w formie tabeli, bez podawania szczegółowej ich powierzchni oraz wskazań. Ich aktualizacja odbędzie się przy następnej rewizji PUL. Wykonawca w czasie prac taksacyjnych dokona aktualizacji danych dotyczących lokalizacji (z dokładnością do wydzielenia) chronionych i rzadkich gatunków w oparciu o wpisy aktualizujące pracowników nadleśnictwa a także wprowadzi nowe lokalizacje odkryte w czasie taksacji. Dane te zgodnie z pkt. A16 protokołu sporządzone będą w odrębnym opracowaniu, jako: „załącznik do planu urządzenia lasu – POP”, w 3-ch egzemplarzach (Nadleśnictwo, RDLP w Toruniu, RDOŚ).

Zgodnie z aktualną instrukcją urządzania lasu do programu ochrony przyrody sporządzona zostanie mapa „Mapa przeglądowa walorów przyrodniczo – kulturowych”.

B17. Wydruk map tematycznych

Wykonawca prac urządzeniowych wykona poszczególne mapy tematyczne zgodnie z IUL tom III oraz w ilości i formie określonym w pkt. A12 i A16 protokołu. Mapy gospodarczo-przeglądowe siedlisk i drzewostanów wraz z cięciami, przekazać podklejone, zafoliowane i złożone do sztywnego futerału, oddzielnie dla każdego leśnictwa. Wszelkie mapy nie przewidziane IUL nadleśnictwo sporządzi na swój koszt odrębnym zleceniem.

B18. Projekt wystąpienia do regionalnego dyrektora ochrony środowiska w sprawie zakresu oraz szczegółowości prognozy oddziaływania planu urządzenia lasu na środowisko i obszary Natura 2000

Dyrektor RDLP jako sporządzający projekt planu urządzenia lasu, wystąpi z wnioskiem do regionalnego dyrektora ochrony środowiska oraz państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania planu urządzenia lasu na środowisko i na obszary Natura 2000.

B19. Inne zagadnienia projektowe, specyficzne dla nadleśnictwa

W celu sprawnego przebiegu prac urządzeniowych wskazane są częste kontakty personelu urządzeniowego z pracownikami nadleśnictwa. Chodzi tu szczególnie o systematyczne uzgadnianie (omawianie) prac zamykanych na poszczególnych etapach. Ścisła współpraca wpłynie na wyższą jakość sporządzanego planu i pozwoli uwzględnić w nim specyfikę urządzanego obiektu. Nadleśnictwo udostępni wykonawcom planu u.l. wszystkie niezbędne dane, zaś wykonawcy zebrane dane inwentaryzacyjne oraz projektowane czynności gospodarcze w zakresie planowania hodowlanego będą konsultować z nadleśnictwem.

Przewodniczący Komisji
DYREKTOR
 Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych
 w Toruniu
inż. Janusz Kaczmarek

Protokółował:

Starszy Specjalista Służby Leśnej
 ds. Urządzania lasu
inż. Janusz Nosowicz

Załączniki:

1. Informacje RDOŚ do zakresu KZP dla projektu p.u.l. dla Nadleśnictwa Tuchola
2. Referat kierownika ZOL